

[הוצאת הדשן נעשתה על ידי פסתכתך – כלי גדול בנפח לתך, ושתי שרשרות היו לו (להלן לג.). לא נערך פייס להוצאת הדשן. ונעשית בכהנים תמימים המלובשים בארבעה בגדי כהונה. רגילים היו לעשותה בכל יום אבל מצד הדין אינה חובה יומיומית. ברגילים לא היו מוצאים הדשן כדי להראות ריבוי הקרבנות, והוא נוי למזבח.

יש אומרים שגם בהוצאת הדשן כמו בתרומתו, צריך להניח הדשן בנחת ושלא יפור (עפ"י רמב"ם תמידין ומוספין ב, יג-טו; לקוטי הלכות ועוד). מימיו לא נתעצל הכהן מלהוציא את הדשן.

דף כט

ז. א. סידור המערכות במזבח – כיצד?

ב. אלו עצים היו משמשים למערכה ואלו פסולים לה?

א. לאחר שנתרם הדשן ונאסף האפר לתפוח, החלו מעלים גזירים לסדר את המערכה הגדולה. התורם את הדשן היה מסדרה (יומא כב). המערכה היתה נתונה במזרחו של המזבח, וחזיתה מזרחה – כדי שתנשב בה הרוח הבאה מן הפתח שבמזרח. לפי דעת אמוראים אחת (ל) משם גם מציתים האליתא (= עצים קטנים). ראשי הגזירים היו נוגעים בתפוח שבאמצע המזבח. וריחח היה בין הגזירים, משם היו מציתים את האליתא. לאחר סידור מערכה גדולה, חוזר ובורר עצי תאנה יפים לסדר מערכה שניה, ממנה היו נוטלים גחלים להקטרת הקטורת על מזבח הפנימי, ועליה היו מקטירים בויכי לבונה. מקום מערכה זו היה כנגד קרן מערבית דרומית, משוכה מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות ולא יותר [כמאן דאמר מזבח בצפון העזרה, ואם יעשה יותר צפונה כי אז לא תהא כנגד פתח ההיכל, ולמדנו שכל הניטל מבחוץ לפנים צריך להיות בסמוך לפנים – לפני ה'. לפי דעות אחרות, היתה משוכה מצד דרום כשיעור אחר – כדי שתהא מול פתח אהל מועד, כמפורש בנבחים נח]. כמות העצים הנצרכת למערכה זו – באומדן חמש סאים גחלים, [כדי לחתות ממנה בכלי של ארבעה קבין]. ובשבת – שמונה סאים. [שלשה סאים נוספים לצורך הקטרת שני בויכי לבונה].

נטל גחלים שלא מכנגד הפתח – כשר בדיעבד (תוס' נבחים נח עפ"י יומא מה מהו). ומלשון רש"י ביומא משמע שרק המערכה צריכה להיות כנגד הפתח, אבל אפשר ליטול הגחלים מצדי הפתח, צפון או דרום (עפ"י תורא"ש יומא מה). ומדברי הרמב"ם (יוהכ"פ ד) יש מדייקים שאין צריך מכנגד הפתח ממש אלא ממערב למזבח.

לאחר סידור המערכות, מחזירים על גביהם את האברים והפדרים שסולקו הצדה, וקודם לכן היו מעלים בכל יום על המערכה הגדולה שני גזרי עצים [בקעים גדולים משופים], וזכה בסידורם מי שזכה בתרומת הדשן (המפרש, עפ"י יומא לג). מציתים אש בשתי המערכות. הצתת האליתא נעשית על גבי המזבח ולא למטה (יומא מה).

א. המפרש נקט שלפני הקטרת האברים והפדרים שמאומול, היו מקטירים את אברי התמיד.

והרא"ש חולק, וכן בבאורי הגר"א וריעב"ץ.

ב. סידור המערכה קודם שתרם את המזבח – יפרק.

קודם סידור המערכה צריך להביא האש (וערכו עצים על האש. עפ"י ירושלמי יומא ב, א; תו"כ). ערך המערכה מקודם – יפרק (תורת הקדשים). ואין הכוונה על כל המערכה אלא הכוונה שיש מצוה להוסיף עצים אחר שכבר הצית המערכה, והיינו מצות שני גזרי עצים (חזון איש). ונראה

שיש חולקים על פירוש זה ולשיטתם מביא האש תחילה, מסדר שתי המערכות, מביא שני גזירים, ומצית האש באליתא.
 עוד בענין סידור שני גזירי העצים, זמנו וסדרו – ביומא כ"כזו).
 ירדו ובאו ללשכת הגזית להטיל פייסות.

[מלבד שתי המערכות הללו היתה מערכה נוספת לצורך קיום האש (עפ"י יומא מה). רבי יוסי אומר: לא היו אלא שתי מערכות בכל יום. הגר"א כתב שסתם משנתנו כוותיה].

ב. רוב העצים כשרים למערכה, אלא שהיו רגילים במורביות (= ענפי עץ צעיר) של תאנה של אגוז ושל עץ שמן – שהם נשרפים היטב. למערכה שניה של קטורת בררו עצי תאנה יפים לצורך נטילת גחלים טובים פנימה כאמור.

גפן וזית אינם כשרים למערכה, אם משום ישוב הארץ [ועצי תאנה שאמרו – בשאינם עושים פרי. רב אחא בר יעקב], אם משום שיש בהם קשרים המעלים עשן (רב פפא). רבי אליעזר מוסיף (לפסול. המפרש. וכ"ה בתוספתא פ"ט) של מייש ושל אלון ושל דקל (אעפ"י שאינו עושה פירות) ושל חרוב ושל שקמה, משום שגם בהם יש קשרים חיצונים (ע"ע ריעב"ץ).

הלכה כתנא קמא שאין פסולים אלא גפן וזית בלבד. וכרב אחא בר יעקב, שאין להביא תאנה ודקל העושים פרי. ודוקא אלו שהם מינים חשובים שנשתבחה בהם הארץ, אבל שאר עצי פרי כגון אגוז וחרוב, אין איסור (מפרשים). ויש פוסקים שגפן וזית אסורים אפילו אינם עושים פירות משום שמעלים עשן וממהרים להיות אפר.
 עצים מתולעים, וכן עצים שנעשתה בהם מלאכה להדיוט – אינם כשרים למערכה, כמבואר בובחים (עפ"י 'תורת הקדשים').

ה. באלו מקומות דברו חכמים בלשון הבאי?

אמר שמואל: בשלשה מקומות דברו חכמים (במשנה) בלשון הבאי, ואלו הן: תפוח שלש מאות כור; גפן של זהב, שלש מאות כהנים נמנו לפנותה; פרוכת – שלש מאות כהנים מטבילים אותה. רבא הוסיף: כוס של זהב שהשקו את התמיד, ואילו שמואל סבר שאין זו גוזמא, כי אין עניות במקום עשירות.

פרק שלישי; דף ל

- ט. א. מהו סדר המעשים למן הצתת המערכות עד לשחיטת התמיד?
- ב. כיצד שוחטים את התמיד וזורקים את דמו?
- ג. היכן נמצא בית המטבחים במקדש, ומה תוארו?

א. לאחר שהציתו אש המערכות באו ללשכת הגזית. אמר להם הממונה: בואו והפיסו. הזוכה בפיס הוא השוחט את התמיד, הסמוך לו – הוא מקבל את הדם (יומא כה:). וזורקו (כן כתבו הרמב"ם והמפרש. ואילו הרע"ב כתב שהראשון שזכה בפייס הוא היה הזורק, והסמוך לו – השוחט), ושל אחרי – זוכה בדישון מזבח הפנימי; הבא אחריו זוכה בדישון המנורה; הכהנים הסמוכים להם זוכים בהעלאת אברי התמיד לכבש המזבח; הראש ורגל ימין,